

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ
DERGİSİ

SERİ B. CİLT IV. SAYI I. 1954

ULUDAĞ'DA TESİS EDİLECEK AV ÜRETME SAHASI HAKKINDA TETKİK VE TEKLİFLER

Prof. Dr. Abdulgafur A c a t a y

Doçent Dr. Savni H u ş

Uludağ ormanlarının turistik önemine binaen burada bir av üretme tesisi ve hâlen nesilleri azalmış olan geyik, karaca, dağkeçisi, yaban koyunu ve tavşan gibi hayvanların üretilmesi Orman Umum Müdürlüğüne kararlaştırılmış ve üretilmesi arzu edilen hayvanların yaşama ve beslenmeleri için yapılacak tesislerde nazarı dikkate alınacak hususların bildirilmesi istenildiğinden gerekli tetkikatın ifası maksadiyle mahalline gidilmiş ve incelemeler sonunda aşağıdaki esaslar tesbit edilmiştir :

1) Av üretme yerinin seçilmesi hakkındaki genel esaslar :

Av üretme yerini seçerken çoğaltılacak olan av hayvanlarının yaşama şartları ve gıdasını teşkil edecek olan maddelerin büyük bir kısmının yerde tabii olarak bulunması göz önünde tutulur. Bunun için sahanın uygun bir büyüklükte olması icap eder. Bu saha geyikler için takriben 300), karacalar için (250), yaban keçileri için ise (2000) hektardır. Saha küçüldüğü takdirde hayvanlar üretme sahasından kaçmak ihtiyacı hissedeceklerinden nezaret ve bakımın artırılması ve sınır çitinin daha sağlam bir şekilde yapılması lâzımdır.

Bir üretme yerinde muhtelif cins av hayvanlarını bir arada beslemek mümkündür. Fakat geyik karaca ile geçinemez ve umumiyetle karacayı besletmeye çalışır. Buna mukabil yaban keçisi, yaban koyunu ve geyik beraberce yaşayabilirler. Bir üretme yerinde bu şekilde müteaddit cins av hayvanları beslemek arzulanırsa bu takdirde en geniş sahaya ihtiyaç duyan hayvanın istekleri göz önünde bulundurulur. Bununla beraber karacalar diğer av hayvanlarına nazaran daha küçük bir saha ile iktifa eder-

Bir hayvanın asgarî yaşama sahası geyikte (5 - 8), karacada (3), yaban koyununda ise (8) hektar olarak hesaplanır. Bu saha tabiiyle aç türüne, meşcere nevine, işletme entansitesine, arazinin şekil ve yüksekliğine, toprağın ot yetiştirme kabiliyetine vesaireye göre değişik du-

rumlarda olabileceğinden genişlikler ancak hal ve vaziyete göre takribi bir şekilde ifade edilebilir.

Av üretme sahalarında ormandan başka çayır ve tarlaların da bulunması lâzımdır. Ormanın yalnız yaşlı ağaçlardan müteşekkil olması hayvanların beslenmesi bakımından uygun değildir. Av üretme sahaları, avların su ihtiyacını sağlama bakımından akar su veya gölcükleri de ihtiva etmelidir. Diğer taraftan üretme yerlerinin umumî yollardan uzak bulunması keyfiyeti de önemlidir.

2) Av üretme yerinin tesbiti :

Yukarıda belirtilen genel esaslar göz önünde bulundurulmak suretiyle Uludağ'daki av üretme sahası Yeşilkonak'taki Karabelen Bölge merkezinin güney batısındaki Çingene deresinin her iki yamacı üzerinde seçilmiştir (Şekil: 1). 980 metre rakımında bulunan bu saha takriben 75 hektar vüs'atinde olup güney ve kuzey yamaçlarını ihtiva etmektedir. Ortasında devamlı olarak akan bir dere mevcuttur. Orman, meşe, kestane, fındık ve ağaçcıklardan müteşekkil bir baltalıktır. Kuzeye bakan mailenin üst kısımlarında münferit halde yaşlı karaçamlar da bulunmaktadır. Seçilen bu saha içerisinde az miktarda olmak üzere ağaçsız sahalar, dere yatağına yakın bir yerde ufak ölçüde bir çayırılık görülmektedir.

Bu sahanın seçilmesinde, nezaret ve kontrolün bölge binalarına yakınlığı dolayısıyla kolay bulunması, kış yemlemesi bakımından elverişli oluşu, kar yüksekliğinin sahaya gidip gelmeğe marî bir seviyeye ulaşmaması, turistik bakımdan önemli bir yol üzerinde bulunmak suretiyle müsbet bir propagandaya imkân vermesi gibi faktörler de nazara alınmıştır.

Umumî esaslara göre seçilen sahanın büyük olması lüzumlu ise de ilk tesis masrafının fazla yükselmemesi düşüncesi ile şimdilik (75) hektarla yetinilmiştir.

Üretilecek av hayvanı cinsine gelince: Tesbit edilen saha karacalar için elverişli olup yaban koyunu, dağ keçisi ve geyik'in hayat şartlarına pek uygun değildir. Bununla beraber başlangıçta burada çeşitliliği sağlamak maksadıyla bir miktar keçi ve koyunun bulundurulması, bunların bilâhare yaşama şartlarına uygun mahallerde tesis edilecek üretme sahalarına nakledilmeleri şartıyla mümkündür. Geyiklerin ise, karacalarla uyuşamadıkları ve bundan başka alelumum koru ve korulu baltalık ormanlarından hoşlanmaları hasabiyle bu sahada bulundurulması muvafık değildir. Bundan dolayı bu civarda başka bir sahanın tesbit ve tahdit edilmesi ve baltalığın aralama ve bakım kesimleriyle geyiğin yaşayabileceği bir hale getirilmesi icap etmektedir. Geyik üretme sahasının Uludağ'dan başka bir yerde ve meselâ yine turistik bir önemi bulunan Aband civarındaki ormanlarda tesis edilmesi çok daha muvafıktır.

3) Üretme yerinin sınırlanması :

Üretme yerleri divar, ağaç veya tel örgülerle sınırlanır. Bu sahanın tel örgü ile çevrilmesi uygun görülmüştür.

Tel örgülerin yapılış tarzı ve yüksekliği, üretilecek av hayvanının itiyatlarına ve büyüklüğüne uymalıdır. Bu yükseklik geyik için (2), karaca için (1,5) metredir. Teller arasından av hayvanlarının çıkmasını önlemek için tel örgüde toprak seviyesinden hayvanın baş yüksekliğine kadar olan kısım yeter miktarda sık olmalıdır. Sık olan bu kısmın yüksekliği meselâ geyikte(1) metre, karacada (80) santimdir. Sık kısmın aralıkları (16), karacada ise (12) santimden fazla olmamalıdır. Arzani tellerin hayvanların dışarıya çıkmak için yapacakları denemelerle esnemesine ve bu suretle hayvanın geçebileceği genişlikte aralıklar meydana gelmesine mani olmak için dikey ve çapraz tellerle birbirlerine bağlanması icap eder.

Uludağ mıntakasında telin yükseklik ve sıklığını tesbit ederken üretilecek olan hayvanın kabiliyetinden başka dışardan içeriye girmesi muhtemel olan vahşi hayvanları, meselâ kurdu da nazarı itibare almak lâzımdır. Bu durum göz önünde bulundurularak bir çit şekli tesbit edilmiştir (Şekil: 2). Buna göre saha (18) sıra telle çevrilecek ve çitin kaide kısmında kapak tahtalarından müteşekkil bir sıra bulunacaktır. Teller iki metre aralıkla dikilecek olan (3) metre uzunluğundaki kazıklara tesbit edilecektir. Çitin yüksekliği ise 2,5 metredir.

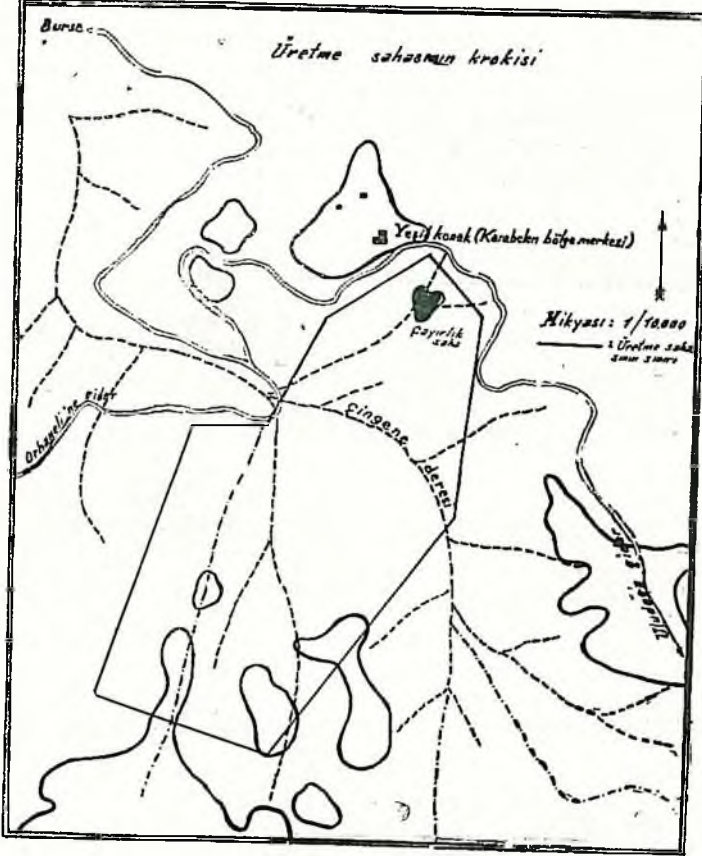
3670 metre uzunluğunda olan sınır için :
 $18 \times 3670 = 66060$ metre arzani, 14038 metre çapraz ve dikey olmak üzere cem'an (80 098) metre tele ihtiyaç vardır. Bu miktara, tellerin bağlanması, kıvrılması ve arazinin meyli ile köşelerdeki direklerin tahkimi için de % 10. miktarda bir tel uzunluğunun ilâvesi lâzımdır.

Tellerin galvanizli ve çitin altından itibaren bir metre yüksekliğine kadar bulunan kısmının (4,5 - 5,0) milimetre kalınlığında olması lâzımdır. Bir metrenin üstündeki arzani tellerle çapraz ve dikey takviye telleri daha ince olabilirler.

Çitin kaide kısmında olan ve kurdun toprağı kazarak içeri girmesine mani teşkil edecek tahta sıralar nisbeten daha ucuz bulunan kapak tahtalarından yapılabilir.

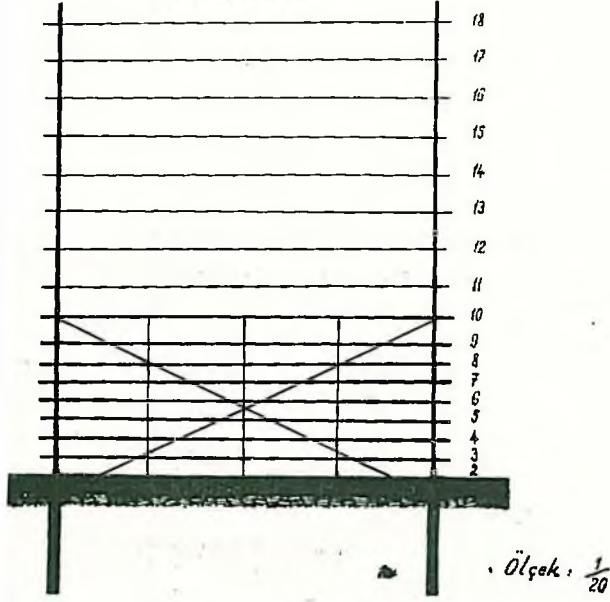
Her iki metrede bir dikilecek olan kazıkların ise dayanıklı odundan olması ve dikilmeden önce toprağa girecek kısımlarının sathan kömürleştirilerek üst kısım ile birlikte katranla sıvanması gerekmektedir.

Bütün kazıkların beton ayaklar içerisine oturtulması uygun ise de maliyetin yükselmemesi bakımından hiç olmazsa köşe kazıkları ile her (6) metreye isabet eden kazıklarda sağlamlığı temin bakımından bu ameliyenin yapılması lâzımdır. Çitin münasip olan iki yerinde kapı yapılmalıdır.

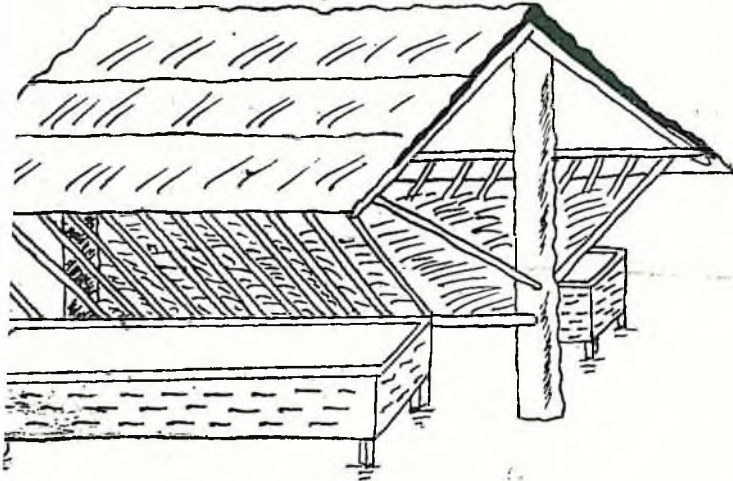

Şekil : 1

Çit Şeması .

Şekil 2

Şekil 3 Yemlik

4) Av hayvanlarının tedâriki :

Üretilecek olan hayvanlar, mahalli şartlara uyarlığı bakımından memleketimiz ormanlarından tedârik edilmelidir. Bu hususta ilk plânda karaca ve keçiler bahis mevzuu olabilir. Tavşanın memleketimizde yeter miktarda bulunması dolayısıyla burada üretilmesine lüzum görülmemiştir.

Bahis mevzuu av hayvanlarının, tedârik edilecek bir çift hayvandan üretilmesi ve buna uzun müddet devam edilmesi, cins aslının bozulması ve aile fertleri arasında vukubulacak dahili üreme dolayısıyla veraset bakımından mahzurludur. Bunun için yekdiğeri ile kardeş olmayan hayvanların bir araya getirilmesi ve bir kaç senede bir tedârik edilecek yeni erkeklerin üreme sahasına ithali suretiyle yabancı döllenenin sağlanması zaruridir.

Muflon ve yaban keçisi gibi hayvanların yurt içinden temini mümkün olmadığı takdirde yabancı memleketlerden ithal edilmeleri düşünülebilir. Meselâ, muflonun Kıbrıs'tan, keçinin ise İtalya'dan ithali mümkündür.

5) Av hayvanlarının beslenmesi :

Karışık bir baltalık olan bu sahadaki bitkiler hayvanların miktarı fazla olmadığı takdirde gıda ihtiyaçlarını yaz ayları zarfında karşılamaya kâfidir.

Üretim yeri (20) karaca, (10) kadar yaban keçisi ve yaban koyununun yaşamasına elverişlidir.

Hayvanlar kış aylarında burada kâfi derecede gıda bulamayacaklarından kısmen dışarıdan tedarik edilecek olan kuru ve yaş maddelerle de besleneceklerdir.

Av hayvanlarına yem olarak orman ağaçlarının meyvaları meselâ, meşe, kayın, atkestanesi ve kuşvezi tohumlarıyla yabani meyvalar bundan başka yulaf, bakla, saman, kuru ot, kuru yonca ile meşe, dişbudak, karaağaç, ıhlamur, ahududu ve mürver ağaçlarından elde edilmiş olan yaprak ve yapraklı dallar, fırsat zuhurunda da patates, şeker pancarı, lahna, havuç verilebilir. Bunlar umumiyetle yemliklere konulur. Yemliklerin çeşitli şekilleri mevcuttur. Bunların en müteammim olanı (Şekil: 3) de görüldüğü üzere çubuklardan yapılır ve üzeri çatı ile örtülür. Yemlikler yollardan uzak, düz ve suya yakın mahallerde inşa edilir. Bunların civarında ağaç kütüklerinde yarıklar açmak suretiyle tuzluklar hazırlanır ve içerisine % 50 nisbetinde kil ile karıştırılmış tuz konulur.

Sonbaharda havaların fenalaşması ve tabii gıdaların azalması üzerine kış yemlemesine başlanarak ilkbaharda tabii gıdaların bollaşmasına kadar devam edilir. Gıda değişikliğini temin için mevcut sahanın bir kaç yerindeki açıklığın işlenerek yemlik maddelerin buralarda yetiştirilmesi ve suni

çayırıkların tesis edilmesi lâzımdır. Bunlardan başka yemliklere ve sahanın muhtelif yerlerine gidip gelebilmek için patikalar yapılmalıdır.

6) Yapılacak olan diğer işler :

Üretim sahasındaki baltalığın zamanla korulu baltalık haline getirilmesi, bunların yemlik tohum vermeleri ve sahadaki ağaçların kalitesinin yükseltilmesi bakımından önemlidir. Bu maksatla mevcut ağaçların iyi bir bakım ve aralamaya tabi tutulması lâzımdır. Hayvanların bilhassa yavru-
layacakları zaman gizlenmelerini sağlamak üzere sahada bazı sıklıkların ihdasına çalışılmalıdır.

Bir üretim yeri ne kadar iyi sınırlanırsa sınırlansın daima dışarıdan insan ve hayvanların tecavüzüne maruz kalabilir. Bu sebeple sahanın iyi bir şekilde korunması, hayvanların daima uzaktan nezaret altında bulundurulması, çitin sürekli olarak kontrolü, bozulan, açılan ve şüpheli görülen yerlerin tamir ve ıslâh edilmesi lâzımdır. İşlerin iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak maksadıyla sureti mahsusada ve yalnız bu vazife ile görevlendirilmiş bir bekçinin devamlı olarak bulundurulması zaruridir.

Bahis konusu saha ve civarında vahşi hayvanlara ve meselâ kurtlara karşı sürekli bir mücadele açılması hem üretim sahasındaki hayvanların korunması ve hem de ileride üretim sahası dışarısına bırakılacak olan hayvanların yaşayabilmeleri bakımından lüzumludur.

7) Masraf :

Bu hususta kesin bir bilgimiz olmamakla beraber yaptığımız soruşturmalar sonunda elde edilen malûmata göre üretim yeri için yapılacak olan tesislerin maliyeti aşağıda bildirilmiştir :

	Lira	Kuruş
— 1835 adet 3 metre uzunluğunda ve takriben 0,15 metre çapındaki 97,255 m ³ kazığın beher metre küpü (80) liradan	7780	00
— 5 milimetre çapında 44054 metre uzunluğunda galvanizli tel	2655	00
— 3 milimetre çapında 44054 metre uzunluğunda galvanizli tel	1563	00
— 1835 adet 2 metre uzunluğunda kapak tahtası	1376	00
— 400 kilo çivi	500	00
— 3,5 liradan 200 torba çimento ile kum ve çakıl	1750	00
— Kazıkların diplerinin yakılması, katranlanması ve dikilmesiyle tellerin gerilmesi	3600	00
— Beton işçiliği	1000	00

— Tahtaların çakılması	115	00
— 2 adet yemlik	2000	00
— 2,5 × 3,5 × 4 eb'adında bir adet samanlık.....	1500	00
— 2 adet kapı... ..	400	00
Toplam	24339	00
Fiyatların tahavvülü dolayısıyla %10 nisbetindeki artım	2424	00
Genel Toplam	26663	0

Bu hesaba hayvanların tedârîki, yem, ormanın bakım ve ihyası, patikaların inşası ile bekçi masrafları dahil değildir.

Literatür

- 1) Blase Richard: Die Jägerprüfung 1952.
- 2) Hess-Beck: Forstschutz 1. Bd. 1927.
- 3) Hochgreve Wilhelm: Kleine Wild und Jagdkunde 1948.